

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

Лексико-граматичні особливості перекладу поезії «Мій шлях»
Лесі Українки китайською мовою

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «Бакалавр»
здобувачки першого рівня вищої освіти
4 року навчання (денна форма)
Галузь знань 03 – Гуманітарні науки,
Спеціальність 035.065 Філологія (східні
мови та літератури (переклад включно),
перша – китайська),
ОПП «Китайська мова і література та переклад, англійська мова»
Титаренко Богдани Миколаївни

Науковий керівник:
к. філол. н., асист. Нестеренко Ольга Олександрівна

Рецензент:

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Протокол № _____ від _____
Завідувач кафедри _____ Н.І. Ісаєва

КИЇВ-2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ	6
1.1. Поняття та типологія художнього перекладу.....	6
1.2. Характерні риси поетичного перекладу.....	9
1.2.1. Категорія поетичного перекладу.....	9
1.2.2. Функціонально-стилістичні особливості перекладу поезії.....	12
1.3. Історія перекладу поетичних творів Лесі Українки китайською мовою.....	16
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ «МІЙ ШЛЯХ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ)	21
2.1. Особливості класифікації перекладацьких трансформацій.....	21
2.2. Лексико-граматичні трансформації у перекладі поезії «Мій шлях» Лесі Українки китайською мовою	26
Висновки до другого розділу	39
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Художній переклад передбачає процес передачі літературного твору з однієї мови на іншу з метою збереження його художнього значення та естетичних якостей. Він має велике значення, оскільки дозволяє людям отримати доступ до літератури та культури, які були створені іншою мовою. Художній переклад відіграє важливу роль у міжкультурному спілкуванні, сприяючи взаєморозумінню та обміну ідеями між різними культурами. Він допомагає розширити кругозір читачів, дозволяючи їм відчувати атмосферу, пережити емоції та проникнутися цінністю іншомовного твору. Художні переклади допомагають популяризувати літературні шедеври та письменників з усього світу, зробити їх доступними для широкого загалу і сприяти культурному обміну.

Основним завданням художнього перекладу є передача не лише смислу й інформації, але й емоційного забарвлення та стилістичної виразності оригінального твору. Перекладач повинен зберегти художність, поетичність, ритм, образність та специфіку мови оригіналу, враховуючи особливості мови перекладу. Це вимагає від перекладача творчості, глибокого розуміння обох мов, а також знання літературних традицій та стилів.

Переклад творів українських письменників іноземними мовами має велике значення, оскільки це дозволяє популяризувати українську культуру, літературу та історію за межами країни. Крім того українська література є частиною світового контексту, тому є цікавою й актуальною для широкого кола читачів за межами нашої держави. Велика кількість творів відомих українських письменників перекладається різноманітними мовами, серед яких важливе місце посідає поезія Лесі Українки.

Проблеми художнього перекладу досліджували О. І. Білецький [4], Л. В. Коломієць [16], І. В. Лімборський [25], О. О. Потєбня [29], М. Т. Рильський [31], І. Я. Франко [38], О. І. Чередниченко [40] та ін.

Актуальність. Поетичний переклад вимагає високого рівня майстерності та творчості перекладача. Поетичні твори часто містять образи, метафори, ритм та риму, які складно передати в іншій мові без втрати естетичних якостей

оригіналу. Дослідження особливостей перекладу поезії дозволяє знайти ефективні методи та стратегії для адекватного перекладу змісту та образності поетичного твору.

Леся Українка є однією з найвідоміших та найвизначніших поетес української літератури, її творчість має значний вплив на формування української культури та ідентичності. Переклад її творів іншими мовами є важливим для популяризації української культури та літератури у світі.

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей поетичного перекладу та необхідних лексико-граматичних трансформацій при перекладі українського поетичного твору китайською мовою.

Для реалізації поставленої мети було встановлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати підходи до визначення поняття та типології художнього перекладу.
2. Розглянути поняття поетичного перекладу.
3. Визначити основні особливості поетичного перекладу.
4. Окреслити історію перекладу поетичних творів Лесі Українки китайською мовою.
5. Розглянути особливості класифікацій лексико-граматичних перекладацьких трансформацій.
6. Проаналізувати використання лексико-граматичних перекладацьких трансформацій на прикладі матеріалу дослідження.

Об'єктом дослідження є лексико-граматичні перекладацькі трансформації.

Предметом дослідження є використання лексико-граматичних перекладацьких трансформацій в перекладах поезії Лесі Українки «Мій шлях» китайською мовою.

У процесі дослідження були використані такі **методи**: 1) узагальнення для визначення основних особливостей поетичного перекладу та перекладцьких трансформацій, 2) аналіз та синтез при виконанні практичної частини роботи,

3) порівняння для виявлення схожостей та розбіжностей між досліджуваними текстами, 4) метод індукції для виведення загальних висновків.

Матеріалом дослідження послуговували три переклади поезії Лесі Українки «Мій шлях» китайською мовою, а саме: переклад Ге Баоцюаня, опублікований у випуску журналу «Література та мистецтво радянського союзу» 1948 року (戈宝权, 《苏联文艺》) [7], переклад Лань Маня, опублікований у спеціальному номері журналу «Радянська література» 1987 року (蓝曼 《苏联文艺》) [21] та переклад Лі Хая, опублікований у поетичній збірці «Жіноча поезія Європи та Америки» 1995 року (李海, 《欧美女子诗选》) [8].

Новизна дослідження полягає у визначенні найпоширеніших лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, що використовуються у процесі перекладу поезії Лесі Українки «Мій шлях» китайською мовою.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані в процесі дослідження результати можуть бути основою для подальшого вивчення лексико-граматичних особливостей перекладу українських віршів китайською мовою.

Структура і обсяг роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (56 позицій) та додатків (2 позиції). Повний обсяг роботи – 60 сторінок, основний зміст викладено на 40 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ

У цьому розділі буде проаналізовано підходи до визначення поняття художнього перекладу та особливості його типології. Крім того, буде висвітлено проблему категорії поетичного перекладу та його основних рис. Для кращого розуміння контексту наведемо огляд історії перекладу поетичних творів Лесі Українки китайською мовою.

1.1. Поняття та типологія художнього перекладу

Художній переклад дозволяє зберегти творчість та культурну спадщину автора, донести її до ширшої аудиторії. Крім того, переклади допомагають збагатити культурний діалог між народами та розвинути взаєморозуміння.

Зокрема В. В. Коптілов у своїй праці зазначає, що «переклад, поруч з іншими спорідненими формами запозичення, дає змогу пізнати духовні цінності ближніх і давніх племен та народів, включаючи набуте в дедалі ширше коло власних уявлень про світ» [19, с. 5].

Проблемами художнього перекладу літературних творів займалося багато видатних науковців, зокрема варто згадати праці О. І. Білецького [4], Л. В. Коломієць [16], І. В. Лімборського [25], О. О. Потебні [29], М. Т. Рильського [31], І. Я. Франка [38], О. І. Чередниченка [40] та ін.

У «Лексиконі загального та порівняльного літературознавства» художній переклад визначається як «вид міжлітературної рецепції – відтворення художнього твору, який написаний однією мовою, за допомогою засобів іншої мови» [22, с. 226].

Дослідниця Т. Ю. Введенська визначає художній переклад як: «вид оригінальної художньої творчості, в процесі якої літературний твір, який існує однією мовою, максимально повно відтворюється художніми засобами іншої мови, стаючи новим єдиним змістом і формою в умовах іншої мови та іншої етнокультури» [5, с. 138]. Вважаємо це визначення найбільш повним і будемо керуватися ним у цьому дослідженні, адже воно наголошує на важливості не

тільки відтворення змісту оригінального твору, а й на існуванні цього твору у мові перекладу як окремої художньої єдності, зрозумілої у контексті іншої культури.

Художній переклад спрямований на передачу творів художньої літератури, які за своєю комунікативною функцією: художньою, естетичною та поетичною – протиставляються всім іншим текстам. Художні тексти характеризуються високою художньою цінністю, яка має бути адекватно передана при перекладі. Інколи текст перекладу за своєю формою може значно відрізнятись від оригіналу, оскільки основна мета перекладу – передати художні властивості тексту оригіналу. Художнє висловлювання можна описати як логічно прозоре іносказання. Однією з головних його особливостей є подвійність змісту і форми, наявність явного і прихованого планів. Крім того художній текст характеризується більшою вагомістю та об'ємністю імпліцитного, на відміну від експліцитного.

Відомо, що літературні твори поділяються на декілька жанрів. До художнього перекладу можна застосувати такі ж критерії поділу, адже кожен жанр вимагає особливого оформлення та використовує специфічні художні засоби, щоб справити враження на читача. Переклад прози, поезії та п'єс має свої особливості. Кожна з цих форм літературної діяльності включає низку піджанрів, і перекладач може спеціалізуватися на одному чи кількох із них відповідно до своїх вмінь і досвіду. Великий виклик для перекладача полягає в тому, щоб досягти максимальної еквівалентності і водночас зберегти літературну цінність твору при перекладі. Переклад художнього тексту включає: художній переклад книг, статей, оповідань та інших видів прози, художній переклад поезії, переклад рекламних матеріалів, а також переклад інших текстів, що вимагає творчого та гнучкого підходу [37, с.10].

Переклад художніх творів значно відрізняється від нелітературного перекладу. Нелітературний переклад вважається механічним, де перекладач виступає як інструмент. Це процес заміни слів оригінального тексту словами цільової мови. Але художній переклад має виразити думку автора оригінального

тексту. Слід пам'ятати про культуру, підбір слів і значень. Це не заміна слів, а відтворення оригінального задуму автора твору. Для цього перекладач повинен зробити наступне:

- 1) розуміти гру слів автора оригінального тексту;
- 2) стиль творця має бути вміло переданий перекладачем, щоб зберегти літературну цінність оригінального тексту;
- 3) літературна якість тексту, що полягає в ритмі, віршованому розмірі та природньому балансі фраз, має бути реалізована у тексті перекладу, таким чином можна відтворити притаманну оригіналу мелодійність [53, с. 28].

У контексті українського перекладознавства важливий внесок зокрема в теорію художнього перекладу зробили редакція та перекладачі журналу «Всесвіт». Базуючись на багаторічному досвіді, вони виділили наступні принципи художнього перекладу:

- 1) передача авторської концепції;
- 2) дотримання синтаксичної організації і збереження стилістичних засобів;
- 3) передача авторських образних засобів і збереження унікальних способів вираження;
- 4) мінімальне застосування пропусків, уникнення вільної інтерпретації;
- 5) мінімальне застосування скорочень чи збільшень, уникнення ускладнень чи спрощень;
- 6) переклад твору згідно з авторським прагматичним наміром [32].

Отже, художній переклад має свої характерні особливості, що відрізняють його від інших видів перекладу. У нашому дослідженні за основу взято визначення Т. Ю. Введенської, що художній переклад – це «вид оригінальної художньої творчості, в процесі якої літературний твір, який існує однією мовою, максимально повно відтворюється художніми засобами іншої мови, стаючи новим єдиним змістом і формою в умовах іншої мови та іншої етнокультури». Переклад літературних творів потребує особливої майстерності та творчого

підходу, так само як розуміння культурного контексту, мовних особливостей оригінального тексту.

1.2. Характерні риси поетичного перекладу

Поетичний переклад передбачає перенесення поетичного твору з однієї мови на іншу, з метою збереження його естетичних якостей та достовірної передачі смислу, образності та ритму оригінального вірша. Поетичний переклад може бути викликом через різницю між мовами, їх структурою, культурними нюансами та поетичними традиціями. Тому перекладач повинен бути віртуозним у володінні обома мовами та мати глибоке розуміння поетичних технік та засобів виразності. Далі ми детальніше розглянемо категорію поетичного перекладу, а також основні функціонально-стилістичні особливості цього процесу.

1.2.1. Категорія поетичного перекладу

Основним завданням художнього перекладу є «відображення думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перевтілення його образів у матеріал іншої мови», що робить цей тип перекладу одним з найскладніших і передбачає низку характерних особливостей [17, с. 205].

Категорія поетичного перекладу є особливою галуззю літературного перекладу, яка вимагає від перекладача вміння передати не лише смисловий зміст вихідного вірша, але й його поетичну форму, естетику, ритм, мелодію та виразність. Поетичний переклад створює багато викликів і потребує творчого підходу, оскільки мета полягає в тому, щоб передати поетичність та емоційну силу оригінального вірша у новій мові.

Важливий внесок у розвиток теорії поетичного перекладу зробили такі дослідники, як: Т. В. Чайковська [39], М. Т. Рильський [31], Д. Робінсон [51], Р. Якобсон [46], Р. Фрост [44], А. Лефевере [48], С. Басснетт [43], Л. Венуті [52] та ін.

Поезію можемо визначити як художньо-образну словесну творчість. Термін «поезія» являє собою «ритмічно організоване мовлення, сформоване на

основі конкретно-історичної версифікаційної системи на відміну від прози» [24, с. 540-541]. Поетичний текст відтворює «іншу реальність», яка відображає навколишній світ завдяки багатьом асоціативним зв'язкам. Поезія оперує на ірраціональні принципи світобачення, чим відрізняється від прози, яка завдяки своїм логічним структурам має значну частку раціональних ознак у тексті [28, с. 217].

Існують різноманітні погляди на проблему поетичного перекладу, які можна звести до релятивної і абсолютистської опозиції. Зокрема розглядається питання чи загалом можливий переклад поезії. Наприклад, Р. Якобсон вважав, що відповідно до визначення поняття поезії, цей вид літературної творчості не можна перекласти. Проте у разі виконання такого завдання науковець зазначає, що єдиним адекватним способом передачі задуму автора поетичного тексту є творча транспозиція [46, с. 113-114]. Згідно з цим поглядом, як структурні елементи, так й образні характеристики поезії є невід'ємною частиною єдності твору й обов'язкові для збереження авторського задуму, проте не можуть бути повністю передані при перекладі. Схожою є позиція Р. Фроста, який зазначає, що «поезія – це саме те, що втрачається під час перекладу» [44, с. 24]. Серед деяких дослідників побутує також думка, що поезію варто перекладати прозою, тож «людина, яка хоче перекласти літературний шедевр на іншу мову, має виконати лише один обов'язок, а це – з абсолютною точністю створити весь текст і нічого, крім тексту» [50, с.77].

Більш поміркованим та практичним є погляд на проблему, за якого визнається можливість перекладу поетичних творів. У цьому випадку дослідники заявляють про необхідність застосування різноманітних модифікацій, втрат чи компенсацій при перекладі, при цьому дотримуючись точності, лаконічності, ясності та літературності перекладеного твору. Зокрема науковиця Т. В. Чайковська зазначає, що точність і правильність є важливими при перекладі поетичних творів, крім того необхідно враховувати такі особливості поезії, як ритміку, мелодику й образність. З іншого ж боку, точне відтворення цих характеристик може негативно вплинути на адекватність

перекладу й зашкодити створенню гармонійного твору. Тож передаючи текст оригіналу важливо адаптувати його до мови та культури мови перекладу. У процесі поетичного перекладу спеціаліст повинен мати змогу пропонувати нові образи та форми [39, с. 25]. Про право перекладача на співтворчість говорить також Максим Рильський: «Вважаю неможливим, як дехто цього вимагає, щоб автор поетичного перекладу, отже й сам поет, цілком забув про себе, цілком підкорився індивідуальності іншого поета. Це навіть, здається мені, небажано: таким способом можна стерти пилки з крилець того метелика, що зветься поезією» [31, с. 240].

Як зазначає дослідник Вільям Фрост, важливою характеристикою поетичного дискурсу є нероздільність поетичної форми та змісту, що спричиняє додаткові труднощі при перекладі поетичного твору [45, с. 10].

Працюючи з поезією перекладач має враховувати звукові, структурні та прагматичні особливості твору. Найголовнішим завданням у цьому процесі є «інтерпретація глибинного значення поезії, надійно передати цільовий сенс поезії та створити вірш цільовою мовою, що читається настільки приємно, як і самостійний літературний текст» [47, с. 180].

Мова оригіналу та мова перекладу мають значні відмінності з погляду лексичних та граматичних особливостей, тому переклад вірша вимагає різноманітних змін. Неможливо досконало перенести поетичний твір з однієї мови на іншу, адже часто немає змоги підібрати повністю еквівалентні мовленнєві одиниці у мовах, задіяних у перекладі.

Дослідник Андре Лефевре у своїй праці «Переклад: культура – історія» запропонував такі методи перекладу поетичного твору: фонологічний переклад, дослівний переклад, ритмічний переклад, переклад прозою, переклад у віршовану поезію, порожній вірш та інтерпретаційний переклад [48, с.52]. Він також зазначає, що сьогодні все більше спеціалістів схиляються до перекладу поезії у прозу, на відміну від минулого, коли переважно перекладали такого роду тексти на римований вірш.

С. Басснетт розглядаючи проблему класифікації поетичного перекладу, зазначав, що у вільному перекладі зберігається зміст твору, проте видозмінюється його форма, а імітація – «це новий вірш, який має лише заголовки і вихідну тему спільну з вихідним текстом» [43, с. 84]. До основних перекладацьких трансформацій при передачі поетичного твору науковець називає: трансформацію, перекомпоновку, вибір, додавання, видалення, відтворення.

Отже, поетичний переклад є викликом через ряд складнощів, які впливають з особливостей поезії, а також необхідності зберегти поетичну сутність оригіналу. Переклад поезії вимагає від перекладача інтерпретації та творчого підходу. Він повинен вирішувати труднощі, які виникають при передачі метафор, складних образів і глибинного сенсу вірша, знаходити власну інтерпретацію та вибирати найефективніші мовні засоби для їх передачі. Усі ці фактори додають складності до процесу поетичного перекладу, але водночас відкривають можливості для творчого вираження та зближення різних культур через поезію.

1.2.2. Функціонально-стилістичні особливості перекладу поезії

Поетична форма характеризується специфічною мовною будовою та особливим ритмом і римою. Крім того для цього різновиду текстів притаманне використання різноманітних мовних засобів, створення неповторних символів та образів, тобто нових асоціативних і семантичних зв'язків між мовними одиницями, які різняться для кожного народу. З цього можна зрозуміти, що перекладач створюючи поетичний текст, еквівалентний оригіналу, часто використовує в разі потреби зовсім інші мовні, а часом і віршовані форми.

Українська дослідниця К. О. Яблуновська зазначає, що «римовані перекладені відповідники оригінальних творів, метою яких завжди було віддати всі найголовніші особливості першотворів навіть генеалогічно далекими мовами, завжди зберігали найголовніші компоненти матриці якщо не сповна, що взагалі неможливо, то принаймні в найголовніших її складниках» [42].

Переклад поезії вимагає органічного поєднання національного та загальнолюдського, крім того важливо відкрити поетичний твір світові, при цьому передавши національну своєрідність. Також перед перекладачем часто постає проблема вибору між точністю і красою перекладу. В. Д. Радчук говорить про проблему «різного ступеня точності для різних рівнів художньої ієрархії» і підкреслює, що «при розрахованій (для кожного рівня поетичної організації) мірі відхилення, яка продиктована основним і головним, передається не просто щось із твору, а його суть» [30, с. 22-26].

В. В. Коптілов у своїх роботах доводить, що «перекладаються не слова, не рядки, не речення, не звуки... Перекладається (точніше передається) система понять у їх взаємовідношеннях і способах вияву цих взаємовідношень» [18, с. 69]. Дослідник зазначає, що всі складники оригіналу однаково важливі, а отже не можна нехтувати одними за рахунок інших. Він виділяє три типи відхилення в перекладах: елементи, що продиктовані ідеологією і поетикою автора; нейтральні елементи, що слугують для заповнення ритму, рими тощо; елементи, що є непритаманними для ідейно-образної структури твору.

Поетичний переклад є надзвичайно складним, що обумовлено багатьма факторами, зокрема: проявом у кожному творі індивідуальної художньої манери митця, нагромадженням лексичних і граматичних засобів мови тощо – а, отже, якість перекладу поезії залежить головним чином від інтуїції та поетичного обдарування перекладача. [10, с. 57]

Важливою функціонально-стилістичною особливістю перекладу поезії є рима і ритм. Передача рими і ритму є важливим аспектом перекладу поезії, оскільки вони визначають музичність та звучання оригінального вірша. Важливо зазначити, що в перекладі поезії ідеальне збереження рими і ритму може бути складним завданням, і в багатьох випадках перекладачам доводиться йти на компроміси, щоб зберегти естетичну цінність і зміст вірша.

Варто також зберегти образність твору при перекладі. Поезія часто ґрунтується на образах, метафорах та символах, що створюють виразність і

глибину твору. Перекладач повинен знайти аналогічні образи і метафори в мові перекладу, щоб передати авторський замисел та естетичність.

Важким завданням для перекладача є також передача авторського стилю. Кожен поет має свій стиль і голос, які відображають його унікальність, передають авторську індивідуальність. Важливо зазначити, що передача стилю автора може бути викликом, оскільки мовні та культурні відмінності можуть впливати на можливості відтворення оригіналу. Тому перекладачі часто мають знайти баланс між збереженням стилю автора та створенням самостійного, естетично виразного перекладу.

У поетичних творах також застосовуються різноманітні риторичні фігури, такі як алітерація, анафора, градація та іронія, що допомагають посилити вплив на читача. Перекладач повинен знайти аналогічні риторичні засоби в мові перекладу, щоб відтворити схожий ефект. Врахування культурного контексту також є ключовим елементом успішного перекладу поезії, оскільки це допомагає зберегти виразність, емоційність та особливості авторського стилю.

Дослідник А. Лефевр окреслив сім стратегій, що допомагають долати труднощі, пов'язані з процесом перекладу. Зокрема поезію наковець окреслив, як «прекрасне, що володіє поетичними рисами (характеристиками)». Розглядаючи проблему А. Лефевр бере до уваги також такі екстралінгвістичні фактори, як час, місце та традиції. Він виділяє такі поняття, як «власне переклад» та «інтерпретацію», що включає «версію» та «імітацію». Обрана стратегія перекладу передбачає вибір конкретної методики інтерпретації тексту [49, с. 56-57].

Першою стратегією науковець називає фонетичний метод, який передбачає максимальне збереження звучання твору, що значною мірою нівелює образність та спотворює авторський задум. А. Лефевр називає цю стратегію «утопією, яка як результат має білінгвальну пародію, не здатну вижити в літературі».

Наступною стратегією виступає дослівний переклад, що передбачає буквальний переклад лексичних одиниць. Цей метод так само призводить до

спотворення змісту, поетичності твору, проте може застосовуватись, як допоміжний засіб.

Стратегія метричного перекладу загострює увагу на ритмічній системі твору, тобто перекладач намагається максимально відтворити віршований розмір поезії. Проте такий спосіб не є ефективним, адже фонетичні системи мов дуже відрізняються, що унеможлиблює досягнення поставленої мети. Загалом зосередження уваги на формальних аспектах й ігнорування лексико-синтаксичних ознак не сприяє адекватності перекладу.

Стратегія прозового перекладу передбачає втрату твором формальної організації при перекладі. Проте структурні особливості вірша є важливою частиною його унікальної поетичності. Як зазначає автор, «форма спрямовує увагу читача на значущі елементи», тож не варто нею нехтувати.

Стратегія римованого перекладу та стратегія перекладу білим віршем протиставляються одна одній. У першому випадку переклад відбувається відповідно до типу рими, зберігається формальна будова, а в іншому – здійснюється вільна інтерпретація, зберігається образний складник твору.

Останньою стратегією є безпосередньо інтерпретація. А. Лефевр вважає, що цей метод є найефективнішим для передачі образних характеристик вірша. У цьому випадку втрачається рима, ритм та розмір твору, тобто у певному розумінні перекладач створює власний твір.

Вибір стратегії залежить як від особистих переконань перекладача, так і від особливостей конкретної поезії. Наприклад, при перекладі сонету потрібно враховувати формальні й контекстуальні особливості твору, тоді як постмодерністські твори можна передавати у мові перекладу за допомогою інтерпретації чи білим віршем.

Отже, неможливо досягти повної еквівалентності між оригіналом і перекладом. Перекладачі зазвичай зустрічаються з численними труднощами, інтерпретуючи та знаходячи компроміси між різними аспектами поезії. Важливо, щоб переклад був самостійним твором мистецтва, який відображає талант перекладача і задовольняє читачів в мові призначення. Перекладач повинен

обирали стратегію перекладу відповідно до особливостей конкретного вірша, мови перекладу, авторського задуму та мети.

1.3. Історія перекладу поетичних творів Лесі Українки китайською мовою

Леся Українка є видатною українською поетесою, драматургинєю та перекладачкою, її творчість відома своєю глибиною, емоційністю та соціальною актуальністю. Переклади поезії Лесі Українки на китайську мову допомагають зберегти, популяризувати та донести її творчість через мовні та культурні бар'єри, сприяючи зростанню міжкультурного розуміння та літературного обміну.

Перші переклади поезії Лесі Українки з'явилися у 1920-х роках, коли в Китаї відбувалися масштабні суспільні зміни. Зокрема ключовими подіями стали Сінхайська революція (1911–1913 років), внаслідок якої було повалено правління династії Цін та Рух 4 травня 1919 року, котрий розпочав «нову еру модернізації країни в різних аспектах, насамперед у культурному, просвітницькому, ідеологічному та політичному» [14]. У цей період почали з'являтися ідеї модернізації Китаю за допомогою досягнень західної науки та прогресивних демократичних ідей. Ці процеси призвели до появи такого явища, як «Рух за нову культуру», який сприяв відкритості Китаю та згуртуванню китайської нації. Перехід від книжкової мови веньянь до розмовної мови байхуа у рамках цього руху спричинив суттєві зміни у китайській літературі, вплив західноєвропейської літератури на яку був усе помітнішим. Письменники намагалися знайти нові сюжети та форми для своїх творів, які відображали б нові прагнення китайців. Такі процеси сформували підґрунтя для випуску тематичного номеру місячника «Сяошо юебао» 1921 року, опублікованого під назвою «Література пригноблених народів», де містився розділ «Стислий огляд малоросійської літератури», перекладений Лу Сінем із праці Густава Карпелеса «Загальна історія літератури». Відомий китайський письменник і редактор журналу Мао Дунь опублікував у цьому номері свої переклади українських весільних пісень та поеми Лесі Українки «Вавилонський полон» [8, с. 159].

Творчість Лесі Українки зацікавила також відомого китайського дослідника та перекладача Ге Баоцюаня, який у 1948 році в журналі «Література та мистецтво Радянського Союзу» опублікував статтю про життя та творчість письменниці, а також переклади п'яти її віршів, у тому числі поезії «Мій шлях». Вибрані Ге Баоцюанем роботи поетеси не є випадковими, вони пов'язані із загальнолюдським контекстом та стверджують кредо творчої людини.

У 1962 році Май Сінхе публікує чотири переклади поезії Лесі Українки у журналі «Світова література», куди ввійшли: «Сльози-перли», «Слово, чому ти не тверда криця», «Сон» і «Хто вам сказав, що я слабка». В обраних віршах оспівується шлях боротьби поетеси, де можна постежити паралелі з тогочасною дійсністю Китаю. У цьому ж році у журналі «Море перекладів» було опубліковано переклад вірша «Романс», основним образом в якому є місяць, який є дуже важливим у контексті китайської культури.

У 80-х роках у рамках курсу «Політики реформ та відкритості» відбувається переосмислення сприйняття української літератури. Зокрема в 1987 році виходить номер журналу «Радянська література», присвячений українському літературному дискурсу. Туди були вміщені безліч перекладів творів відомих українських письменників, у тому числі вірші Лесі Українки в інтерпретації Лань Маня. Перекладач відібрав особисту лірику поетеси, адже у цей період у китайському літературному контексті основну увагу приділяли сутності людини, її неповторності та індивідуальній своєрідності.

У 1994 році було опубліковане видання «Скарбниця світової поезії», де були вміщені такі твори Лесі Українки: «Напровесні» та «Шлю до тебе малий сей листочок...» у перекладі Лань Маня, а також «Слово, чому ти не твердая криця» у перекладі У Ді.

У 1995 році побачила світ поетична збірка «Жіноча поезія Європи та Америки», куди крім творів найвидатніших поетес з різноманітних країн, було вміщено також два вірша Лесі Українки в перекладі Лі Хая («Мій шлях», «Чого марсельську пісню чути?»).

Твори української поетеси залишаються актуальними для китайської аудиторії і в наш час. Дослідники все більше цікавляться особистістю української поетеси, а також особливостями її творчого методу. До прикладу, Ге Баоцюань високо оцінив доробок Лесі Українки у спільній статті «Українська література», що стала частиною тому «Іноземна література» «Великої китайської енциклопедії».

Отже, з 20-х років ХХ ст. і дотепер китайська спільнота має змогу ознайомлюватися з творчістю Лесі Українки. Перекладачі могли спиратися на ідейно-естетичні особливості при виборі віршів поетеси, або керуватися власними уподобаннями. Завдяки праці таких науковців та перекладачів, як: Ге Баоцюань, Май Сінхє, Лань Мань, Лі Хай, У Ді та Чень Мен – наразі існує близько тридцяти китайськомовних перекладів текстів Лесі Українки.

Висновки до першого розділу

У цьому розділі розглянуто поняття художнього перекладу та підходи до його класифікації. Таким чином, ми дійшли висновку, що найбільш повне визначення художнього перекладу запропонувала дослідниця Т.Ю. Введенська, яка визначає це явище як «вид оригінальної художньої творчості, в процесі якої літературний твір, який існує однією мовою, максимально повно відтворюється художніми засобами іншої мови, стаючи новим єдиним змістом і формою в умовах іншої мови та іншої етнокультури».

Художній переклад загалом, і переклад поезії зокрема, має свої особливості, які впливають на процес передачі твору іншою мовою. Поетичний переклад – це вид літературного перекладу, який спеціалізується на передачі поезії з однієї мови на іншу. Основною метою поетичного перекладу є відтворення не тільки змісту оригінального вірша, але й його естетичних, музичних та стилістичних аспектів. Такий тип перекладу може бути складним завданням, оскільки поезія має свою унікальну структуру, ритм, риму, образність та інші поетичні засоби. Перекладач повинен бути в змозі передати ці аспекти в іншій мові, зберігаючи при цьому естетичну цінність твору.

Крім того у нашому дослідженні проаналізовано погляди різних лінгвістів на явище поетичного перекладу. Зокрема, В. В. Коптілов так говорить про досліджуване явище: «Перекладаються не слова, не рядки, не речення, не звуки... Перекладається (точніше передається) система понять у їх взаємовідношеннях і способах вияву цих взаємовідношень». Цікавим є також підхід науковця Андре Лефевере до визначення методів перекладу поетичного твору. Він виділяє фонологічний переклад, дослівний переклад, ритмічний переклад, переклад у прозу, переклад у віршовану поезію, порожній вірш та інтерпретаційний переклад.

У цьому розділі також окреслено історію перекладів творів Лесі Українки китайською мовою. З 20-х років минулого століття поезія української письменниці є відомою для китайської спільноти. Вірші Лесі Українки є актуальними для китайського суспільства як засіб культурного обміну, набуття

літературного досвіду, розкриття культурних паралелей та насолоди літературою високої якості. Все це було б неможливим без таких науковців та перекладачів, як: Ге Баоцюань, Май Сінхє, Лань Мань, Лі Хай, У Ді та Чєнь Мен.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ «МІЙ ШЛЯХ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ)

У цьому розділі ми розглянемо явище перекладацьких трансформацій, а також особливості їхньої класифікації. Зупинимось на висновках таких вчених, як: В.І. Карабан, С.Є. Максимов і О.О. Селіванова, І. В. Гарник. На основі класифікації І. В. Гарника проаналізуємо використання перекладцьких трансформацій при перекладі поезії Лесі Українки «Мій шлях» китайською мовою.

2.1. Особливості класифікації перекладацьких трансформацій

Перекладацькі трансформації важливі для забезпечення точності та адекватності перекладу. Ці трансформації включають зміну порядку слів, структури речення, вибір синонімів та інші мовні зміни, які допомагають відтворити зміст оригінального тексту у перекладі.

Перекладацькі трансформації застосовуються в різних випадках, залежно від мети та характеру перекладу. Наприклад, коли перекладач стикається зі словами або фразами, які не мають прямого еквівалента в мові перекладу, він може застосувати трансформації, щоб передати зміст з більш точністю та адекватністю.

Трансформації також застосовуються для забезпечення чіткості та зрозумілості тексту, особливо у випадку перекладу технічних та наукових текстів, де точність та вірність дуже важливі. Крім того, трансформації можуть бути застосовані для підвищення експресивності та ефективності перекладу, щоб передати емоції, стиль та інші аспекти оригінального тексту. В цілому, перекладацькі трансформації є важливою складовою процесу перекладу, які допомагають забезпечити точність, адекватність та зрозумілість перекладу.

У лінгвістичній енциклопедії О.О. Селіванової подається таке визначення цього явища: «трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або

семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі» [35, с. 454].

Існують різноманітні класифікації перекладацьких трансформацій, зокрема цікавим є погляд на цю проблему таких українських науковців, як В.І. Карабана [12], С.Є. Максимова [27], О.О. Селіванової [33], І. В. Гарника [9].

За класифікацією В.І. Карабана перекладацькі трансформації можна поділити на лексичні й граматичні. Лексичні трансформації подаються як «різного роду (заміни) лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватного передавання їхніх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу» [12, с. 326]. Дослідник виокремлює шість типів подібних перетворень:

- 1) конкретизація значення слова;
- 2) генералізація значення слова;
- 3) додавання слова;
- 4) вилучення слова;
- 5) заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови;
- 6) перестановка слова.

В.І. Карабан виділяє також такі способи перекладу лексичних одиниць:

- 1) словникові відповідники;
- 2) переклад неоднозначних слів;
- 3) транскодування;
- 4) калькування;
- 5) контекстуальна заміна;
- 6) смисловий розвиток;
- 7) антонімічний переклад;
- 8) описовий переклад.

Під граматичною трансформацією В.І. Карабан розуміє «зміну граматичних характеристик слова, словосполучення або речення у перекладі» [11, с. 326] і розрізняє п'ять типів таких трансформацій:

- 1) пермутація;
- 2) субституція;
- 3) додавання;
- 4) вилучення;
- 5) комплексна трансформація.

Автор зазначає, що такий поділ є досить умовним, оскільки «значна кількість перекладацьких трансформацій має змішаний характер, тобто при перекладі відбуваються одночасно лексичні та граматичні зміни» [11, с. 20].

За С.Є. Максимовим перекладацькі трансформації – це «певні структурносемантичні зміни, спричинені лексичними та граматичними відмінностями між мовами та між відповідними культурами» [27, с. 142]. Дослідник виділяє лексичні (формальні лексичні й лексико-семантичні), граматичні та лексикограматичні трансформації.

До формальних лексичних трансформацій належать:

- 1) практична транскрипція;
- 2) транслітерація;
- 3) традиційне фонетичне та графічне відтворення;
- 4) комбінація перших трьох типів відтворення;
- 5) калькування.

До лексико-семантичних трансформацій належать:

- 1) генералізація значення;
- 2) диференціація значення;
- 3) конкретизація значення;
- 4) модуляція.

До граматичних трансформацій належать:

- 1) дослівне відтворення;
- 2) транспозиція;
- 3) заміна;
- 4) додавання;
- 5) випущення.

До лексико-граматичних трансформацій належать:

- 1) антонімічний переклад;
- 2) повна реорганізація текстового сегмента;
- 3) компенсація втрат при перекладі.

О.О. Селіванова розуміє перекладацькі трансформації як «прийоми, що сприяють досягненню еквівалентності перекладу та передбачають процедуру перетворення з метою переходу від одиниць оригінального тексту до одиниць перекладу» [33, с. 545]. Трансформації можуть виділятися як ті, що базуються на системних розбіжностях мов, або на відмінностях культур, онтології народів. Відповідно до цих особливостей О.О. Селіванова виділяє системні та функціональні трансформації. У своїй класифікації науковиця описує лексичні трансформації, що включають формальні й лексико-семантичні, а також граматичні та лексико-граматичні трансформації.

Серед формальних лексичних трансформацій дослідниця виділяє:

- 1) умовно-звукову транскрипцію;
- 2) графічну транслітерацію;
- 3) калькування.

До лексико-семантичних трансформацій О.О. Селіванова відносить:

- 1) конкретизацію;
- 2) генералізацію;
- 3) модуляцію.

До граматичних трансформацій належать:

- 1) дослівний переклад синтаксичних структур (нульова трансформація);
- 2) поділ речення;
- 3) об'єднання речень;
- 4) граматичні заміни.

До лексико-граматичних трансформацій включають:

- 1) антонімічну заміну;
- 2) конверсивну заміну;
- 3) описово-перифрастичний переклад.

Окрім перекладацьких трансформацій дослідниця також пропонує виділяти перекладацькі деформації, тобто «перетворення, пов'язані з певною перекладацькою втратою» [33, с. 545]), а також перекладацькі помилки, «які є неусвідомленими й концептуально не забезпеченими» [33, с. 545]).

Дослідник І. В. Гарник виділяє чотири типи перекладацьких трансформацій [9, с. 50–51]:

Лексичні трансформації:

- 1) конкретизація;
- 2) генералізація;
- 3) зміщення;
- 4) додавання;
- 5) вилучення.

Граматичні трансформації:

- 1) заміна частин мови;
- 2) заміна членів речення;
- 3) заміна типу речення;
- 4) синтаксичні перестановки;
- 5) членування речень;
- 6) об'єднання речень.

Лексико-граматичні трансформації:

- 1) функціональні заміни;
- 2) антонімічний переклад.

Лексико-семантичні трансформації:

- 1) логічний розвиток значень;
- 2) метонімічні зрушення;
- 3) метафоричні зрушення;
- 4) цілісне перетворення;
- 5) компенсація втрат.

Класифікацією І. В. Гарника ми керуватимемось у цій роботі при дослідженні використання трансформацій при перекладі поезії Лесі Українки

«Мій шлях» китайською мовою. Саме ця класифікація охоплює широкий спектр перекладацьких трансформацій, включаючи зміни в структурі, стилістичних особливостях, образності тощо. Вона дає можливість систематизувати та аналізувати різні типи трансформацій у поетичному перекладі.

Підсумовуючи можна зробити висновок, що згадані вище класифікації перекладацьких трансформацій мають дещо відмінні принципи та підходи до систематизації. У той же час, зважаючи на те, що при перекладі художніх текстів найчастіше виникає потреба використання комплексних перетворень, дослідники зазначають, що часто неможливо відокремити лексичні трансформації від граматичних у зв'язку з особливостями мови оригіналу й мови перекладу.

2.2. Лексико-граматичні трансформації у перекладі поезії «Мій шлях» Лесі Українки китайською мовою

При перекладі поетичних творів важливо використовувати перекладацькі трансформації. У поезії зустрічаються різноманітні особливості мови, вона характеризується використанням літературних прийомів, метафор, відображає культурний контекст. Ці нюанси можуть бути складними для передачі при перекладі з однієї мови на іншу, особливо коли йдеться про мови з різних мовних родин.

Перекладацькі трансформації передбачають внесення змін з метою передачі того ж значення з мови оригіналу у мову перекладу. Використовуючи перекладацькі трансформації, можна відтворити поетичну структуру та стиль оригінального твору, зберігаючи при цьому початковий сенс.

Крім того, поетичні твори часто ґрунтуються на культурних особливостях, які можуть бути незнайомими читачам тексту перекладу. Застосовуючи перекладацькі трансформації, перекладач може адаптувати ці культурні особливості, щоб зробити їх доступнішими для цільової аудиторії, зберігаючи при цьому суть початкового твору.

Отже, перекладацькі трансформації є невід'ємними інструментами при перекладі поетичних творів, тож розглянемо, як вони були застосовані при перекладі поезії «Мій шлях» Лесі Українки китайською мовою.

За основу візьмемо класифікацію перекладацьких трансформацій І. В. Гарника, який виділив лексичні, граматичні, лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації.

Проаналізуємо три переклади поезії Лесі Українки «Мій шлях», а саме: переклад Ге Баоцюаня, опублікований у випуску журналу «Література та мистецтво радянського союзу» 1948 року (戈宝权, 《苏联文艺》), переклад Лань Маня, опублікований у спеціальному номері журналу «Радянська література» 1987 року (蓝曼 《苏联文艺》) та переклад Лі Хая, опублікований у поетичній збірці «Жіноча поезія Європи та Америки» 1995 року (李海, 《欧美女子诗选》).

Для початку розглянемо лексичні трансформації. І. В. Гарник першою виділяє **конкретизацію**. Цей прийом передбачає заміну слова з більш широким значенням на слово вужчого, конкретнішого значення. Зокрема такий тип перекладацьких трансформацій прослідковується у перекладі Лань Маня:

Текст оригіналу: І тихий спів несмілий заспівала

Текст перекладу: 我羞怯怯把歌儿轻吟 (переклад Лань Маня)

В оригіналі ми маємо слово загального значення «заспівала», проте при перекладі, щоб підкреслити спосіб виконання дії, використане слово «吟», яке крім значення «співати», тожна перекласти також як «музикати».

Текст оригіналу: Найтяжчий для того, хто самотній!

Текст перекладу: 对孤旅者更加难行犷 (переклад Лань Маня)

В оригіналі застосовується лише означення «самотній», тоді як у перекладі зустрічається більш конкретизована сполука, а саме: «孤旅者», тобто «самотній мандрівник».

Наступна перекладацька трансформація – **генералізація**, за якої слово з більш вузьким значенням замінюється словом з ширшим значенням. Генералізація застосовується, якщо в мові перекладу немає відповідного слова з

конкретним значенням, або якщо зі стилістичних міркувань перекладач вирішує, що така форма буде більш доречною і зрозумілою для реципієнтів.

Текст оригіналу: І пісні вільної жалем не отрую

Текст перекладу: 我决不让自由的歌儿受损 (переклад Лань Маня)

При перекладі слово «отрую» замінили словом «受损», що має значення «зазнати пошкодження», яке вже може включати в себе значення оригінальної мовної одиниці.

Трансформація **зміщення** може застосовуватись, коли в перекладі потрібно взяти до уваги історично сталий слововжиток мови перекладу та сполучуваність слів. Важливо зауважити, що за цього процесу мовні одиниці заміщуються по горизонталі, тобто належать до одного ієрархічного рівня.

Прикладом такого прийому може бути переклад слова «братерство» у всіх трьох запропонованих перекладах вірша «Мій шлях». Зокрема зустрічаються варіанти «博爱» і «团结», які перекладаються відповідно «всезагальна любов» і «єдність». Тобто ці мовні одиниці дослівно не передають значення, закладене в оригіналі, проте відображають загальний задум і настрій твору, при цьому сприяючи адекватності перекладу.

Додавання – це лексична перекладацька трансформація, за якої при перекладі додається ряд мовних одиниць, щоб пояснити певне слово чи сполуку та адаптувати її до мови перекладу.

Текст оригіналу: Бажаю так скінчити я свій шлях

Текст перекладу: 我要把罪恶之路走完,坚决 (переклад Лань Маня)

Бачимо що в перекладі до оригінальної мовної одиниці «шлях» додали означення «罪恶», тому в китайському варіанті маємо вже значення «грішний шлях».

Текст оригіналу: Коли я погляд свій на небо зводжу

Текст перекладу: 当我看着空虚的天空 (переклад Лань Маня)

У цьому прикладі «небо» перекладається як «空虚的天空» («просторе небо»), тобто додається означення, що допомагає передати образність та ритмічний малюнок твору.

Операцією протилежною додаванню є **вилучення**, що передбачає усунення синтаксично надлишкових одиниць при перекладі, якщо вони не несуть семантичного навантаження і їхнє вилучення сприятиме адекватності перекладу.

Текст оригіналу: Коли ж хто сльози ллє з тяжкої муки

Текст перекладу: 但如果我听到哭声 (переклад Лань Маня)

Текст перекладу: 但如果我听到了哭喊 (переклад Лі Хая)

У тексті перекладу вилучена словосполука «з тяжкої муки», адже таким чином зберігається ритм твору, а необхідне значення зрозуміле з контексту. Особливо добре це ілюструється в другому варіанті, де застосована лексична одиниця «哭喊» означає «плакати навзрид», тому читач вже розуміє, що за цим стоять важкі почуття і мука.

Наступними у своїй класифікації І. В. Гарник виділяє граматичні трансформації. Серед них розглянемо насамперед такий засіб як **заміна частин мови**.

Текст оригіналу: Чи стріну, може, де і квіт барвистий?

Текст перекладу: 或者是香花映照双目 (переклад Лі Хая)

У прикладі прикметник «барвистий» перекладено словосполученням дієслова та іменника «映照双目» («осяювати очі»).

Заміна членів речення передбачає перебудову його синтаксичної структури.

Текст оригіналу: Ні, голосу я гучного не маю!

Текст перекладу: 我的歌声不能唱得响亮, (переклад Ге Баоцюаня)

У тексті оригіналу та перекладу відрізняються граматичні основи, адже у першому випадку маємо підмет «я» і присудок «не маю», тоді як у другому випадку підметом виступає «歌声» (голос), який в оригіналі мав роль додатка.

Текст оригіналу: В моїй душі для них луна знайдеться

Текст перекладу: 我的心跳正是这歌的回声 (переклад Лань Маня)

У цьому прикладі сполука «в моїй душі» виступає обставиною, тоді як її відповідник у перекладі «我的心跳» («моє серцебиття») є вже підметом.

Ще одним типом граматичних перетворень є **заміна типу речення**.

Текст оригіналу: Ох, довгий шлях сей, тяжко йти по йому

Текст перекладу: 啊,路途遥远而又艰险 (переклад Лі Хая)

У цьому випадку оригінальне речення є складним з двома граматичними основами, тоді як при перекладі воно трансформувалося у просте з однорідними членами речення.

Текст оригіналу:

Тих три величні золоті зорі,

Що людям сяють безліч літ вгорі

Текст перекладу:

这是人民更快乐更焦急地

在期待着的三颗星辰。(переклад Ге Баоцюаня)

Можна прослідкувати, що в тексті оригіналу речення є складнопідрядним, проте при перекладі воно стало простим з поширеним означенням.

Текст оригіналу:

Бажаю так скінчити я свій шлях,

Як починала: з співом на устах!

Текст перекладу:

我用歌声开始,再用歌声走完了我 尘世的路。(переклад Ге Баоцюаня)

У цьому прикладі так само маємо складнопідрядне речення в оригінальному тексті і просте речення з однорідними присудками у тексті перекладу.

Синтаксичні перестановки передбачають зміну порядку мовних одиниць. Зважаючи на те, що китайській мові притаманний сталий порядок слів у реченні,

тоді як в українській він може бути змінним, такий вид трансформацій є достатньо поширеним при перекладі.

Текст оригіналу: А хто стрівався на шляху зо мною

Текст перекладу: 在路上有人和我相遇 (переклад Лань Маня)

Обставина місця «на шляху» при перекладі китайською («在路上») була винесена на початок речення, згідно з нормами граматики мови.

Текст оригіналу: На шлях я вийшла ранньою весною

Текст перекладу: 早春时光我起程上路 (переклад Лі Хая)

Тут бачимо, що тоді як в українській мові ми можемо поставити обставину часу в кінці речення, для китайської мови таке явище не є притаманним, тому при перекладі «早春时光» («ранньою весною») перемістили на початок речення.

Текст оригіналу:

Я там братерство, рівність, волю гожу

Крізь чорні хмари вглядіти бажаю

Текст перекладу:

但透过深沉的云层,我定能看见

自由、团结、平等 (переклад Лань Маня)

У цьому прикладі бачимо, що при перекладі друга частина речення була винесена наперед, що сприяє адекватності та зрозумілості перекладу китайською мовою.

Трансформація **об'єднання речень** представлена у таких прикладах:

Текст оригіналу:

Ні, голосу я гучного не маю!

Коли ж хто сльози лле з тяжкої муки, –

Скажу я: «Разом плачмо, брате мій!»

Текст перекладу:

我的歌不亮,也不动听,

但如果我听到哭声,我便说:

我们一起哭吧,弟兄!” (переклад Лань Маня)

Примітно, що перший рядок оригінального тексту, який є окремим простим реченням, при перекладі було приєднано до наступного складного речення. Такий прийом застосований і в наступному уривку, де крім об'єднання речення, відбулась також синтаксична перестановка:

Текст оригіналу:

Бо не такі вже гіркі сльози – спільні.

Коли ж на довгому шляху прийдетьсяся

Мені почути співи гучні, вільні,

Текст перекладу:

当我在漫长的路上行走,

有人为我分担苦难,我很高兴

我听到欢乐、自由的歌唱 (переклад Лань Маня)

Серед лексико-граматичних трансформацій виділяють **функціональні заміни**, що передбачають видозміну лексичних одиниць-відповідників у мові перекладу таким чином, щоб утворені словосполучення, синтагми, речення чи надфразові одиниці відповідали нормам граматики мови перекладу.

Текст оригіналу: Ох, довгий шлях сей, тяжко йти по йому

Текст перекладу: 啊,路途遥远而又艰险 (переклад Лі Хая)

Бачимо, що в перекладі змінено граматичну структуру висловлювання, до того ж вислів «тяжко йти по йому» перекладено як «艰险» у значенні, що на шляху зустрічаються «труднощі й небезпеки», що є більш зрозумілим й органічним для китайської мови.

Текст оригіналу: В моїй душі для них луна знайдеться

Текст перекладу: 像回声一样,心会答对 (переклад Лі Хая)

Так як при прямому перекладі на китайську мову неможливо було б досягнути адекватності й зрозумілості висловлювання, у даному випадку бачимо, що були застосовані як граматичні перетворення, так і лексичні видозміни.

Зокрема у перекладі частиною речення є порівняння, яке відсутнє в оригіналі, а також додана лексична одиниця «答对», тобто серце «відповідає».

Антонімічний переклад – це перекладацька трансформація, що передбачає заміну форми слова або словосполучення на протилежну. Може відбуватися зміна ствердної форми в оригіналі на негативну в перекладі або навпаки. Важливо, що зміст перекладеної одиниці відповідає оригіналу.

Текст оригіналу:

Самій не довго збитися з путі,
Та трудно з неї збитись у гурті.

Текст перекладу:

单枪匹马难以找到路,
结伴同行才会走正途! (переклад Лі Хая)

В обох рядках оригіналу присутнє значення «збитися з путі», яке в перекладі передається такими лексичними одиницями, як «找到路» («знайти дорогу») та «走正途» («йти правильною дорогою»), що є протилежним за значенням до оригінального тексту, проте повною мірою передає необхідне значення.

Такий же прийом використаний у другому варіанті перекладу цього відрізка тексту, де значення «збитися з путі» передається як «走上正路», тобто «вийти на правильну дорогу»:

Текст оригіналу: Та трудно з неї збитись у гурті

Текст перекладу: 我们结伴会走上正路 (переклад Лі Хая)

Серед лексико-семантичних трансформацій поширеним є прийом **логічного розвитку значень**, що передбачає заміну слова або словосполучення при перекладі мовною одиницею, значення якої логічно виводиться зі значення початкової одиниці. Найчастіше зміни такого типу відбуваються відповідно до причинно-наслідкових зв'язків. Прийом логічного розвитку значень застосований у наступних уривках:

Текст оригіналу: Хоч не побачу я нічого у просторі

Текст перекладу: 黑夜里,我虽没有一点亮光 (переклад Лань Маня)

Текст перекладу: 即使我仍在黑夜之中 (переклад Лі Хая)

У першому варіанті бачимо, що факт «не побачу я нічого» в оригіналі перекладається його причиною, тобто відсутністю світла серед темної ночі. Такий же прийом зустрічаємо при перекладі цього уривку в іншому варіанті, де так само неможливість чітко бачити пояснюється темною ніччю («在黑夜之中 »).

Текст оригіналу: Бо не такі вже гіркі сльози – спільні

Текст перекладу: 眼泪马上就会因为我的同情涸竭 (переклад Ге Баоцюаня)

Текст перекладу відрізняється від оригіналу, адже українською ми маємо значення, що разом легше переносити незгоди. Це значення у варіанті китайською мовою трансформувалося у «сльози висохнуть від мого співчуття», що можна інтерпретувати як «моє співчуття полегшить страждання», що відрізняється по змісту від оригінального тексту, проте логічно впливає з нього.

Текст оригіналу:

Самій не довго збитися з путі,

Та трудно з неї збитись у гурті

Текст перекладу:

在这条路上我一度失足,

如今结伴同行更有信心 (переклад Лань Маня)

Текст перекладу:

我孤独的一个很快会迷了

路,因此和所有的人一起走我并不畏怯! (переклад Ге Баоцюаня)

У цих варіантах перекладу бачимо, що факт «трудно збитись з путі» замінюється на почуття ліричного героя пов'язані з цим, тобто його впевненість («更有信心») чи відсутність страху («并不畏怯») у гурті. На перший погляд

значення перекладеного тексту є геть іншим, проте воно впливає з інформації, поданої в оригіналі, є її логічним продовженням.

Наступними серед лексико-семантичних трансформацій є **метонімічні зрушення**, які передбачають заміну назви одного предмета чи явища назвою іншого, пов'язаного з першим за суміжністю. У перекладах вірша «Мій шлях» подібні трансформації не застосовувались.

Серед **метафоричних зрушень** виділяють метафоризацію (заміна неметафори метафорою), реметафоризацію (заміна однієї метафори іншою) та деметафоризацію (заміну метафори описовим перекладом). Зокрема метафоризація представлена у таких уривках:

Текст оригіналу: Ох, довгий шлях сей, тяжко йти по йому

Текст перекладу: 这条路漫长又坎坷 (переклад Лань Маня)

У цьому випадку характеристика шляху як такого, по якому «тяжко йти», у перекладі передається словом «坎坷», яке має метафоричне значення, таким чином характеризуючи дорогу як «вибоїсту», тобто таку, що передбачає багато випробувань.

Текст оригіналу: Я йду шляхом, пісні свої співаю

Текст перекладу: 于是我向前走.....而歌声也就这样流响 (переклад Ге Баоцюаня)

Бачимо, що фраза з прямим значенням «пісні свої співаю» була перекладена з метафоричним значенням «пісня лине» («流响»).

У наступних прикладах представлена деметафоризація:

Текст оригіналу: Бо не такі вже гіркі сльози – спільні

Текст перекладу: 有人为我分担苦难,我很高兴 (переклад Лань Маня)

Текст перекладу: 分享磨难就减轻悲伤 (переклад Лі Хая)

У першому випадку образ «гіркі сльози» в оригіналі при перекладі втрачає свою метафоричність і передається словом «苦难» (тяготи, негаразди), що формує просту й зрозумілу словосполучку «分担苦难» – «розділити незгоди». У

другому випадку ситуація подібна, але значення «розділити незгоди» передається іншими лексичними одиницями – «分享磨难».

Текст оригіналу: Того я щирим серденьком вітала

Текст перекладу: 我大胆地表示衷心欢迎 (переклад Лань Маня)

Текст перекладу: 我都勇敢地衷心相迎 (переклад Лі Хая)

У цьому випадку метафоричний вираз «серденьком вітала» при перекладі передається описово: «表示衷心欢迎» (виражати щире вітання) та 衷心相迎 (сердечно вітати).

Текст оригіналу: Коли кому замріють ті зорі

Текст перекладу: 当那星光亮在人们的眼中 (переклад Лань Маня)

Метафоричний вираз «замріють ті зорі» у перекладі передається описово зі значенням «світло зорі в очах людей» («星光亮在人们的眼中»).

При **цілісному перетворенні** смисл передається таким чином, що окремі слова у тексті перекладу не є ні словниковими, ні контекстуальними відповідниками окремих слів тексту оригіналу. Такий тип перетворення передбачає збереження загального змісту за зміни внутрішньої форми мовленнєвого відрізка.

Текст оригіналу: «Разом плачмо, брате мій!»

Текст перекладу: 我分担了你的悲伤。

Як бачимо словниковий склад уривку при перекладі не збігається з оригіналом (варіант китайською можемо перекласти як «я розділю твою тугу»), проте він передає необхідне значення і є зрозумілим для реципієнтів.

Компенсація застосовується, коли є елементи оригінального тексту, які були втрачені при перекладі, тому є необхідність передати їх якимось іншим способом. Це дає змогу заповнити втрачений сенс й повніше відтворити оригінальний твір у мові перекладу. Процес може супроводжуватись заміною граматичних засобів лексичними або навпаки.

Текст оригіналу:

Чи тільки терни на шляху знайду,
Чи стріну, може, де і квіт барвистий?
Чи до мети я певної дійду,
Чи без пори скінчу свій шлях тернистий, –
Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала: з співом на устах!

Тест перекладу:

难道我只能找到荆棘?

或者会见到开花和多荫的花园?

难道我走不到光明的目的地,

很早就要结束这条荆棘的路?

但不管路上我会遇到什么,

我用歌声开始,再用歌声走完了我 尘世的路。(переклад Ге Баоцюаня)

У цій строфі додатковим рядком уточнене значення, яке в оригінальному тексті зрозуміле з контексту. Фрази «但不管路上我会遇到什么» немає в оригіналі, проте при перекладі вона робить текст більш зрозумілим і смислово завершеним.

Отже, ми проаналізували використання перекладацьких трансформацій у перекладах поезії Лесі Українки «Мій шлях» китайською мовою на основі класифікації І. В. Гарника. Згідно матеріалів нашого дослідження, прослідковуємо таке співвідношення трансформацій:

Лексичні трансформації – 22% :

- 1) конкретизація – 29%
- 2) генералізація – 14%
- 3) зміщення – 14%
- 4) додавання – 29%
- 5) вилучення – 14%

Граматичні трансформації – 34%:

- 1) заміна частин мови – 10%

- 2) заміна членів речення – 18%
- 3) заміна типу речення – 27%
- 4) синтаксичні перестановки – 27 %
- 5) об'єднання речень – 18%

Приєм членування речень не викоистовувався при перекладі досліджуваного тексту.

Лексико-граматичні трансформації – 13% :

- 1) Функціональні трансформації – 50%
- 2) Антонімічний переклад – 50%

Лексико-семантичні трансформації 31% :

- 1) Трансформації логічного розвитку значень – 30%
- 2) Метафоричні зрушення – 50%
- 3) Цілісне перетворення – 10%
- 4) Компенсація – 10%

Приєм метонімічних зрушень не викоистовувався при перекладі досліджуваного тексту (див. Додаток 1).

Висновки до другого розділу

У цьому розділі проаналізовано поняття перекладацьких трансформацій. Застосування перекладацьких трансформацій є важливим елементом при перекладі поезії. Вони допомагають перекладачам знайти відповідні способи передачі поетичності, стилю і емоцій оригіналу в мові перекладу. Поезія часто має свої особливості, такі як рима, ритм, метафори та образи, які надають їй поетичності й музичності. При перекладі поезії перекладачі застосовують трансформації, щоб зберегти ці поетичні елементи, використовуючи аналогічні засоби в мові перекладу. Крім того вірші часто мають емоційне навантаження та особливий настрій, який автор намагається передати читачеві. Перекладачі використовують трансформації, щоб передати ці емоції та настрої в мову перекладу, використовуючи відповідні вирази, стиль і тональність. До того ж при перекладі поезії перекладачеві доводиться застосовувати трансформації, щоб адаптувати твір до культурного контексту мови перекладу, використовуючи аналогічні культурні вирази та образи.

Переклад поезії завжди вимагає компромісу між передачею змісту твору і збереженням його поетичних елементів. Перекладацькі трансформації допомагають знайти баланс між цими двома аспектами, зберігаючи естетичну цінність оригіналу, але й забезпечуючи зрозумілість і виразність в мові перекладу. Використання перекладацьких трансформацій допомагає перекладачам зберегти важливі аспекти оригінальної поезії, одночасно пристосовуючи їх до мови перекладу. Це допомагає зрозуміти і оцінити красу та глибину поетичного твору в новій мові і культурному контексті.

О.О. Селіванова описує це явище як «основу більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі». Крім того, ми розглянули класифікації перекладацьких трансформацій В. І. Карабана, С. Є. Максимова і О. О. Селіванової та І. В. Гарника. Типологія І. В. Гарника стала основою для розбору лексико-граматичних трансформацій при перекладі

поезії Лесі Українки «Мій шлях». Дослідник виділяє чотири типи перекладацьких трансформацій, які було детально розглянуто за допомогою прикладів із перекладів зазначеного поетичного твору української письменниці. Китайською вірш був перекладений такими відомими лінгвістами та перекладачами, як: Ге Баоцюань (戈宝权); Лань Мань (蓝曼) та Лі Хай (李海).

Застосування перекладацьких трансформацій є важливим аспектом при перекладі поезії. Ці трансформації дозволяють перекладачу знайти ефективні способи відтворення поетичних елементів оригіналу у мові перекладу. Застосування перекладацьких трансформацій у перекладі поезії допомагає зберегти естетичну цінність, поетичність та авторську індивідуальність оригіналу, забезпечуючи якісний та ефективний переклад. При перекладі поезії перекладачі часто стикаються з вибором між дотриманням літерального значення слів та вільним перекладом, що передає загальний сенс або поетичний ефект. Це особливо важливо, коли поезія містить гру слів, особливе звучання, алегорії тощо. Перекладач повинен знайти баланс між збереженням автентичності оригіналу та зрозумілістю для читача мови перекладу. Це вимагає від спеціаліста творчого мислення, глибокого розуміння оригіналу та вміння знайти відповідні вирази в мові перекладу.

При перекладі вірша Лесі Українки «Мій шлях» були використані лексичні, граматичні, лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації. Серед лексичних трансформацій найбільш часто використовуються при перекладі вказаного твору конкретизація, що допомагає більш точно відтворити зміст вірша, та додавання, що допомагає зробити текст більш зрозумілим. Достатньо поширеними є також граматичні трансформації, зокрема заміна типу речення й синтаксичні перестановки. Такі зміни продиктовані різницею граматичних систем двох мов. Важливими також є функціональні заміни, що відносяться до лексико-граматичних трансформацій, адже вони допомагають забезпечити адекватність перекладу, його відповідність правилам і нормам мови перекладу. Серед лексико-семантичних трансформацій варто виділити прийом логічного розвитку значень, який дозволяє адаптувати текст до мови перекладу, при цьому

передавши загальних задум автора. Часто зустрічаються також метафоричні зрушення, адже поетичні твори вміщують безліч смислів, що передаються непрямо, через образи і художні засоби, до яких не завжди можна знайти еквівалент у мові перекладу. У такому разі є необхідність передати думку описово. В інших випадках використання цього прийому потребує віднайти відповідну метафоричну структуру у мові перекладу, що найкраще передасть оригінальне значення.

Отже, для адекватної передачі змісту і форми вірша Лесі Українки «Мій шлях», перекладачі переважно вдавалися до таких трансформацій, як: конкретизація, додавання, заміна типу речення, синтаксичні перестановки, функціональні зміни, прийом логічного розвитку значень і метафоричні зрушення.

ВИСНОВКИ

Дана робота присвячена питанню перекладу україномовної поезії китайською мовою. У цьому дослідженні розглянуто явище художнього перекладу та перекладацьких трансформацій. Зокрема, основна увага зосереджена на особливостях поетичного перекладу, а також лексико-граматичних трансформаціях, що застосовуються у цьому процесі, на прикладі перекладів поезії «Мій шлях» Лесі Українки китайською мовою.

У теоретичній частині роботи проаналізовано поняття художнього перекладу, взявши за основу визначення Т. Ю. Введенської, що пропонує трактувати це явище, як «вид оригінальної художньої творчості, в процесі якої літературний твір, який існує однією мовою, максимально повно відтворюється художніми засобами іншої мови, стаючи новим єдиним змістом і формою в умовах іншої мови та іншої етнокультури». З викладеного матеріалу можна зробити висновок, що художній переклад є складним завданням, оскільки вимагає не лише мовних навичок, але й глибокого розуміння літературних традицій, культурного контексту та поетичних засобів викладу. Художній переклад відрізняється від інших видів перекладу тим, що його головна мета – передати не тільки зміст, а й художні особливості оригінального твору.

Особлива увага у роботі присвячена проблемі поетичного перекладу. Зокрема, визначальною є думка В. Д. Радчука щодо проблеми «різного ступеня точності для різних рівнів художньої ієрархії». Ми погоджуємось з думкою вченого, що «при розрахованій (для кожного рівня поетичної організації) мірі відхилення, яка продиктована основним і головним, передається не просто щось із твору, а його суть». Крім того, у роботі поділяємо думку Максима Рильського, який підкреслював необхідність творчої свободи при перекладі поезії.

У контексті нашого дослідження також розглянуто різні аспекти перекладу поезії. У цьому процесі перекладач має знайти відповідні вирази, образи та метафори, щоб передати сенс й емоційний зміст оригінального вірша у новій мові. Важливо враховувати ритмічну структуру та музичність оригіналу, зберігати його поетичну естетику та стиль. Поетичні твори часто

використовують метафори, образи та символи для передачі своєї ідеї або настрою. При перекладі поезії важливо знайти еквівалентні метафори і образи в мові перекладу, щоб зберегти естетичну цінність оригіналу. Якщо оригінальний вірш має риму або певний ритм, перекладачеві потрібно знайти компроміс між збереженням цих поетичних елементів і передачею змісту. Перекладач повинен бути уважним до використання поетичних засобів, таких як повторення, алітерація, асонанс, а також вибору слів і фраз, щоб передати оригінальний стиль поета. Крім того, поетичні твори часто відображають культурні, історичні і соціальні аспекти оригінальної мови. При перекладі поезії важливо зрозуміти цей контекст і знайти спосіб передати його в мові перекладу, щоб читач міг зрозуміти глибину поезії. Суттєвим є також аспект того, що різні мови мають різні граматичні, фонетичні і лексичні особливості, що можуть ускладнити переклад поезії. Перекладачеві доведеться шукати відповідні слова і вирази, які найкраще передадуть зміст і емоції оригіналу. Важливо зауважити, що поетичний переклад часто є компромісом між збереженням поетичності оригіналу і зрозумілістю мови перекладу. Перекладачеві не завжди вдається передати всі нюанси і красу оригінального вірша, але він намагається знайти баланс, який задовольнить читача та збереже важливі аспекти поезії.

У роботі проаналізовано методи перекладу поетичного твору, запропоновані Андре Лефевре: фонологічний переклад, дослівний переклад, ритмічний переклад, переклад у прозу, переклад у віршовану поезію, порожній вірш та інтерпретаційний переклад.

У цьому дослідженні детально вивчено явище перекладацьких трансформацій. Ми керувалися визначенням О.О. Селіванової, яка подає таке трактування: «Трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі».

Було визначено, що перекладацькі трансформації включають різні стратегії та методи, які використовуються для передачі смислу та стилю

оригінального тексту у процесі перекладу. Кожен переклад має свої особливості, і перекладач використовує різні трансформації в залежності від характеру оригінального тексту та цілей перекладу. При перекладі поезії трансформації допомагають знайти еквівалентні засоби виразності та передати сенс і емоції оригінального вірша у новій мові. У перекладі поезії перекладач здійснює ці трансформації з метою забезпечення максимально точного відтворення поетичного досвіду оригіналу у новій мові та збереження його художньої цінності.

Нами було проаналізовано різні підходи до класифікації перекладацьких трансформацій, зокрема, розглянули дослідження В. І. Карабана, С. Є. Максимова, О. О. Селіванової, І. В. Гарника. Практична робота виконувалася на основі класифікації І. В. Гарника, який виділяє лексичні, граматичні, лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації.

Практичний розділ роботи присвячений лексико-граматичним особливостям перекладу поезії Лесі Українки «Мій шлях». Було проаналізовано особливості застосування трансформацій для досягнення адекватності перекладу, а також наведено приклад для кожного різновиду з обраних текстів. Крім того ми надали обґрунтування, що доводить послідовність наших міркувань. Українська та китайська мови належать до різних мовних груп і мають відмінності як у лексиці, так і в граматиці. Такі відмінності вимагають використання різних перекладацьких трансформацій при перекладі між цими мовами. Дві мови мають відмінну лексику, тому перекладач повинен знайти відповідні еквіваленти слів і виразів, що може вимагати лексичних трансформацій. Крім того існують суттєві відмінності у граматичних структурах, порядку слів та використанні граматичних конструкцій. Це може вимагати граматичних трансформацій, таких як заміна членів речення, типу речення, синтаксичні перестановки тощо. Проте часто трансформації потребують більш глибоких перетворень, коли може змінюватись загальна форма і семантика викладу. У таких випадках при перетвореннях змінюються як лексичні, так і граматичні складники.

Отже, у практичній частині роботи визначено лексичні та граматичні особливості перекладу поезії Лесі Українки «Мій шлях», виявлено, яким чином було інтерпретовано лексику, унікальний авторський стиль, метафоричність та символізм твору китайськими перекладачами. Також наведено відсоткове співвідношення використаних перекладацьких трансформацій. Вважаємо, що в ході дослідження було виконано поставлені завдання, тож можемо зробити висновок, що мета кваліфікаційної роботи досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. *Наукові записки* [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18.
2. Антологія українського та китайського письменства: перекладацькі інновації у львівській «Alma mater» (до 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Китаєм) / за ред. Андрія Печарського, Сунь Кевеня. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 492 с.
3. Бідненко Н. П. До питання про необхідність подальшої розробки методики жанрового перекладу художніх текстів. *Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2011. № 1(1). С. 201–204.
4. Білецький О. Перекладна література на Україні. *Письменник і епоха*. Київ, 1963. С. 39–81
5. Введенская Т. Ю. Введение в теорию и практику перевода: учеб. пособие / ред. Т. Ю Введенской. Днепро: НГУ, 2017. 191 с.
6. Воробей О. С., Мурашевич К. Г. Новітня література Китаю : навч. посіб. Київ: Логос, 2017. 238 с.
7. Ге Баоцюань. Українська література в Китаї / пер. І. Чирка. Всесвіт. 1987. № 8. С. 139.
8. Ісаєва Н. С. Основні тенденції розвитку порівняльного літературознавства в Китаї. *Літературознавча компаративістика* / ред. Гром'як Р. Т. Тернопіль, 2002. С. 148-177.
9. Гарник І. В. “Типологія перекладацьких трансформацій” (Навчально-методична розробка на базі англійської мови). Київ: МІЛП, 2001. 24 с.
10. Гольтер І. М. Складність та особливості перекладу в поетичних творах: майстерність перекладача. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія (Філологічні науки)*. 2018. №9. С. 56–60.

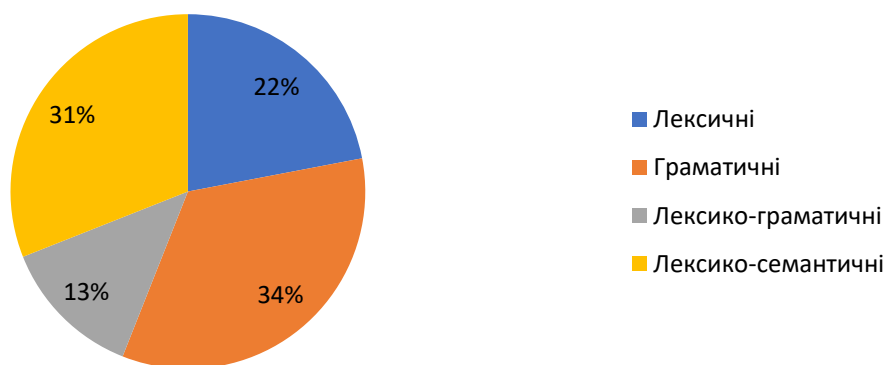
11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга. 2018. 577 с.
12. Карабан В. І., Карабан А. В. Узусні перекладацькі трансформації. *Стиль і переклад*. 2018. № 1. С. 186–204.
13. Кірносорова Н. Система трансформацій в українському та китайському перекладознавстві. Китайська цивілізація: традиції та сучасність : збірник статей. Київ, 2007. С. 43–46. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/31295>.
14. Коваль О. А. Як рух 4 травня змінив Китай. Україна – Китай. 2019. №16(2). URL: <https://sinologist.com.ua/koval-o-yak-ruh-4-travnnya-zminyv-kytaj/>
15. Коломієць Л. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) : Монографія. Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2004. С. 522.
16. Коломієць Л. Український поетичний переклад др. пол. ХХ ст. у світлі теорії полісистеми та постколоніальних досліджень / Перекладознавчі семінари: методологічно-стильові орієнтири в українському поетичному перекладі від кінця ХІХ до початку ХХІ століття (на матеріалі перекладів англійської поезії та поетичної драми): навчальний посібник. Київ, 2011. С. 276–286.
17. Комиссаров В. И. Перевод и языковое посредничество. Тетради переводчика. М.: Высшая школа, 1984. С. 19–22.
18. Коптілов В.Н. Актуальні питання українського перекладу. К., 1971. 130 с.
19. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посібник. К. : Юніверс, 2002. С. 280.
20. Лановик М.Б. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії : автореф. дис. ... докт. філол. наук ; Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України. Київ, 2006. 39 с.

21. Лань Мань, Н. А. Кірносова. Енциклопедія Сучасної України / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: <https://esu.com.ua/article-53204>
22. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / ред. Волков А., Бойченко О., Зварич І. та ін. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
23. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна.* 2012. № 30. С. 144–147.
24. Літературознавчий словник-довідник, за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка (Київ, ВЦ «Академія», 2007), С. 752.
25. Лімборський І. Методологічні стратегії літературознавчої компаративістики у сфері художнього перекладу. Черкаси, 2009. 92 с.
26. Логвиненко О.М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект . *Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв* / гол. редактор М.С. Тимошик. Київ, 2014. Ч. 2. С. 117–122.
27. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів. Київ: Ленвіт, 2012. 203 с..
28. Москвичова О. А. Поетичний текст як специфічний засіб відтворення дійсності. *Studia linguistica.* 2018. №13. 227 с.
29. Потебня А. Язык и народность . *Мысль и язык.* Киев, 1993. С. 158–185.
30. Радчук В. На жертovníку мистецтва. «Хай слово мовлено інакше...» Проблеми художнього перекладу : [статті з теорії, критики та історії художнього перекладу]. К., 1982. С. 22-26
31. Рильський М. Зібрання творів: у 20-ти томах. Т.16. Київ, 1987.

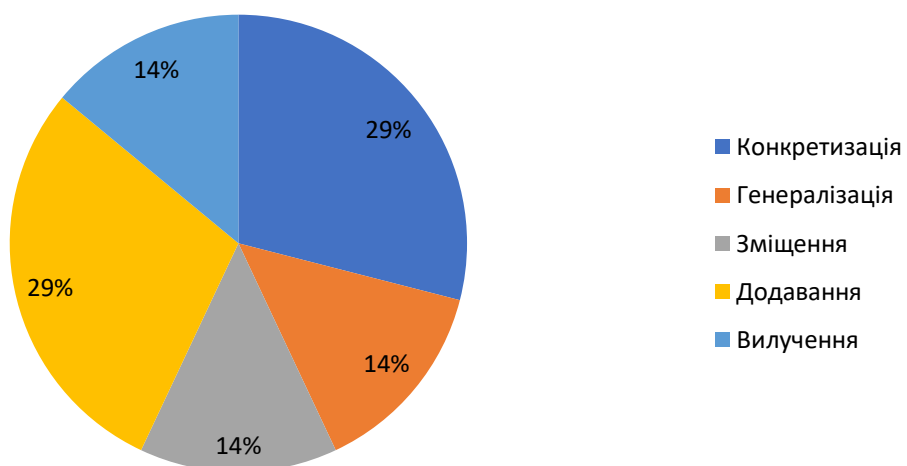
32. Саволоцька А. А. Роль журналу «Всесвіт» у розвитку перекладацького процесу 1960-х років. *Літературознавчі студії*. 2015. Вип. 1(2). С. 143–153. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2015_1\(2\)__18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2015_1(2)__18).
33. Селіванова, О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2011. 844 с.
34. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. №50. С. 201–208.
35. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
36. Смоляна Т.А. Компенсація та антонімічний переклад як засоби передачі комунікативної та стилістичної рівнозначності різномовних художніх та нехудожніх текстів. *Лінгвістика*, 2009. № 10 С. 290–294.
37. Теорія перекладу : метод. Посіб. / Л. С. Яровенко. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 88 с.
38. Франко І. Я. Каменярі. Український текст і польський переклад. Дещо про штуку перекладання. Франко І.Я. Зібрання творів у 50 тт. Т. 39 : Літературно-критичні праці (1911-1914). Київ: Наукова думка, 1980. С. 7- 20.
39. Чайковська Т. В. Труднощі художнього перекладу. Сучасні наукові дослідження, 2006 : матеріали II Міжнар. Наук.-практ. Конф., 20–28 лютого 2006 р. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. С. 25.
40. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К.: Либідь, 2007. 248 с.
41. Шулік С. Актуальні проблеми художнього перекладу. Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12–13 березня 2015 р. / редкол.: С.О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. Суми: СумДУ, 2015. С. 141–143.
42. Яблуновська К. До питання відтворення жанру в поетичному перекладі / XVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД». URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3073>.

43. Bassnett S. *Translation Studies*. London; New York: Routledge. 2005. 176 p.
44. Frost R. *Poetry and translation. The art of the impossible*. Liverpool : Liverpool University Press, 2010. P. 23–47.
45. Frost W. *Dryden and the Art of Translation*. New Haven, CON: Yale University Press, 1969. 100 p.
46. Jakobson R. *On linguistic aspects of translation. The Translation Studies Reader*. London ; New York : Routledge, 2000. 524 p.
47. Jones Francis R. *Poetry Translating as Expert Action: Processes, Priorities and Networks*. Amsterdam: John Benjamins, 2011. 227 p.
48. Lefevere A. *Translation, History, Culture: A Source Book*. London & New York: Routledge, 1992. 182 p.
49. Lefevere A. *Translating poetry: Seven strategies and a blueprint*. Assen : Van Gorcum, 1975. 127 p.
50. Nabokov V. “Problems Of Translation: “Onegin” In English”. *The Translation Studies Reader*. Lawrence Venuti (Ed.), London & New York: Routledge, 2004. P. 115–127.
51. Robinson D. *What Is Translation? Centrifugal Theories, Critical Interventions*. Kent, OH: Kent State University Press, 1997.
52. Venuti L. *Strategies of Translation* / L. Venuti // *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* / ed. By Mona Baker. London: Routledge, 2001. 353 p.
53. Udhayakumar, S. “The Art of Poetry Translation.” *Shanlax International Journal of English*. Vol. 6. No. 4. 2018. P. 27–31.
54. 实用翻译教程/冯庆华编著。上海：上海外语教育出版社，2001。—761页。
55. 被损害民族的文学号。小说月报。1921年。第12卷第10号。
56. 麦莘禾。乌克兰英卡诗选。世界文学。1962年。第7-8期。第132-139页。

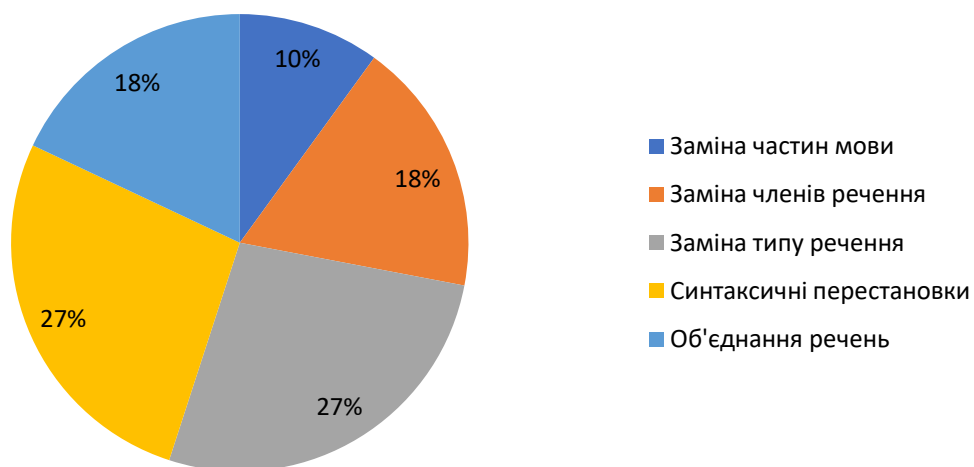
**Перекладацькі трансформації у перекладі
поезії Лесі Українки "Мій Шлях" за
класифікацією І. В. Гарника**

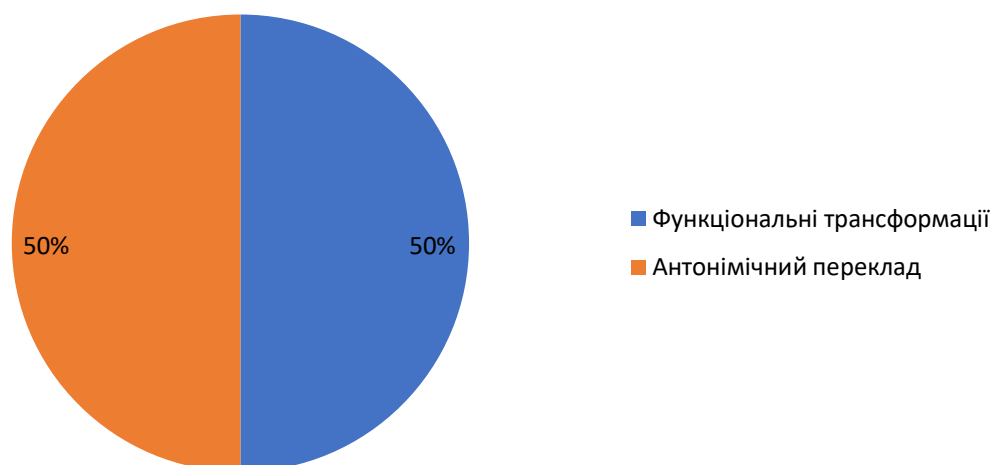
Лексичні трансформації

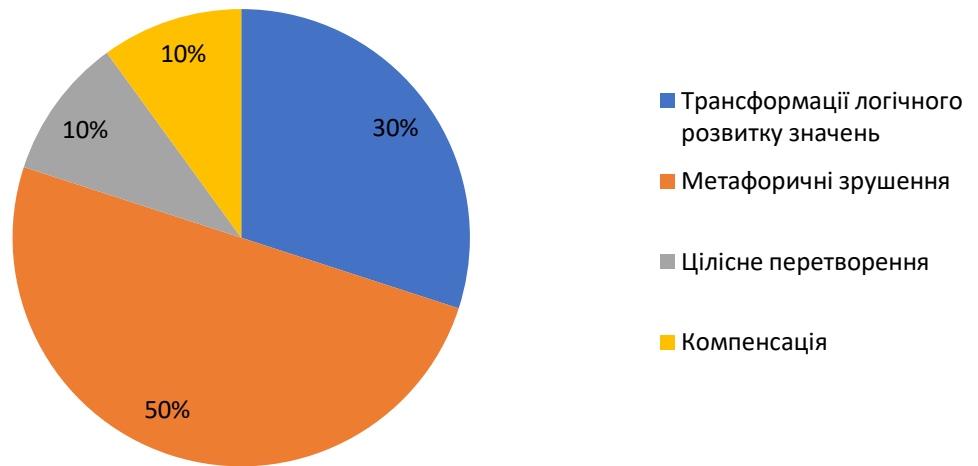
Граматичні трансформації

Лексико-граматичні трансформації

Лексико-семантичні трансформації

Додаток 2

Переклади поезії Лесі Українки «Мій шлях» китайською мовою

«Мій шлях»

На шлях я вийшла ранньою весною
І тихий спів несмілий заспівала,
А хто стрівався на шляху зо мною,
Того я щирим серденьком вітала:
«Самій не довго збитися з путі,
Та трудно з неї збитись у гурті».

На шлях я вийшла ранньою весною
І тихий спів несмілий заспівала,
А хто стрівався на шляху зо мною,
Того я щирий серденьком вітала:
Непевна путь, мій друже, в нас обох, –
Ходи! Шлях певний швидше знайдем вдвох.

Ох, довгий шлях сей, тяжко йти по йому,

Найтяжчий для того, хто самотній!
Та не сама я на шляху важкому,
Я не сама мандрую в світ широкий.
«Самій не довго збитися з путі,
Та важко з неї збитися у гурті».

Я йду шляхом, пісні свої співаю;
Та не шукайте в них пророчої науки, –
Ні, голосу я гучного не маю!
Коли ж хто сльози ллє з важкої муки, –
Скажу я: «Разом плачмо, брате мій!»
З його плачем я спів з'єднаю свій,

Бо не такі вже гіркі сльози – спільні.
Коли ж на довгому шляху прийдеться
Мені почути співи гучні, вільні, –
В моїй душі для них луна знайдеться.
Сховаю я тоді журбу свою
І пісні вільної жалем не отрую.

Коли я погляд свій на небо зводжу, –
Нових зірок на йому не шукаю,
Я там братерство, рівність, волю гожу
Крізь чорні хмари вглядіти бажаю, –
Тих три величні золоті зорі,
Що людям сяють безліч літ вгорі...

Чи тільки терни на шляху знайду,
Чи стріну, може, де і квіт барвистий?
Чи до мети я певної дійду,

Чи без пори скінчу свій шлях тернистий, –
Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала: з співом на устах!

Коли кому замріють тії зорі,
І він їх привітає гімном вільним,
Хоч не побачу я нічого у просторі,
Не назову співця я божевільним.
Бо часом ясний промінь світовий
Не видно через порох шляховий...

22.05.1890

我的道路

走上自己的路,时在早春,
我羞怯怯把歌儿轻吟,
在路上有人和我相遇,
我大胆地表示衷心欢迎:
让我们结成可信的旅伴,
孤身跋涉,无路可寻!

这条路漫长又坎坷,
对孤旅者更加难行犷
这条路崎岖又无人迹
沿它走向广阔世界并非我一人。
在这条路上我一度失足,
如今结伴同行更有信心!

我边前进,边谱写歌曲,
歌中并没有什么英明的预言——

我的歌不亮,也不动听,
但如果我听到哭声,我便说:
我们一起哭吧,弟兄!”
于是,哭声注入我的歌中。

当我在漫长的路上行走,
有人为我分担苦难,我很高兴
我听到欢乐、自由的歌唱,
我的心跳正是这歌的回声,
那时一切痛苦都将融尽,
我决不让自由的歌儿受损。

如果我把目光举向高空,
苦难是我找不到新出现的星,
但透过深沉的云层,我定能看见
自由、团结、平等,
普照人间千年之久的
正是这三颗朗朗金星……

当那星光亮在人们的眼中,
人们便把它们欢迎,歌颂——
黑夜里,我虽没有一点亮光,
也不去祈求失却理智的歌星,
路尘蒙蔽了我们的眼睛,
但很快便会重现光明。

在这条路上我所遇到的

是幽香的花朵还是荆棘；
我胜利地达到目的地，
还是因艰难在半途终止——
我要把罪恶之路走完，坚决象开始那样：伴着歌再走向胜利！

蓝曼《苏联文艺》，1987年

我的路

早春时光我起程上路
半怯生生地轻歌慢哼，
在路上与什么人相遇——
我都勇敢地衷心相迎：
单枪匹马难以找到路，
结伴同行才会走正途！

啊，路途遥远而又艰险，
孤身独行的人更困难！
虽坎坷，绝非人迹罕见，
于是我只身走向人寰。
我独自不会迷失太久，
我们结伴会走上正路！

向前走，随口唱着歌曲；
请别在其中寻求预言——
我并没有响亮的歌喉！
但如果我听到了哭喊，
我就说：“兄弟，我同你哭！”

号啕声有我嗓音混入。

分享磨难就减轻悲伤……

在漫长的路途中,若是
听到欢乐自由的歌唱——
像回声一样,心会答对。
我把忧郁隐忍在心头,
不因它毒害自由歌曲。

即使将视线投向苍穹,
并非愁闷地找新星球;
我只想透过浓密乌云
看见那博爱、平等、自由——
看见这三颗金色的星,
其光芒久远照耀人们……

它们如照亮谁的眼睛,
他就用自由颂歌应对,——
即使我仍在黑夜之中,——
也不说歌手丧失理智,
因为立即就出现光亮
将路上的尘埃都掩藏。

不论我路上满布荆棘,
或者是香花映照双目,
不论能否走到目的地,
或者过早地中断险途,——

只想走完路——一种想望，——
像开始那样：随口歌唱！

李海，《欧美女子诗选》，1995年

我的路

我在早春时就走上了路，
我走着和怯弱地唱着歌，
谁要是在路上遇见了我，
那我就用热切的心使他温暖：

「我孤独的一个人很快就会迷了路，因此和所有的人一起走我并不畏怯！」

于是我向前走……而歌声也就这样流响。

你不要在这个声音里寻求预言！
我的歌声不能唱得响亮，
假如谁在沉重的苦难中悲泣，
那我就说：「我分担了你的悲伤」。
我把自己的歌声和进他的悲泣，

眼泪马上就会因为我的同情涸竭。
假如我在大路上
听到了自由与幸福的歌，
在我的心里就起了共鸣的回响，
那时我要藏起自己的悲伤，
去唱那爱自由的歌声。

当我看着空虚的天空，
我并不想看见新的星辰。
我只想 在乌云中
能看见黄金的自由、博爱和平等，
这是人民更快乐更焦急地
在期待着 的三颗星辰。

难道我只能找到荆棘？
或者会见到开花和多荫的花园？
难道我走不到光明的目的地，
很早就要结束这条荆棘的路？
但不管路上我会遇到什么，
我用歌声开始，再用歌声走完了我尘世的路。

戈宝权，《苏联文艺》，1948年